

Profesorius, habilituotas medicinos daktaras

KAZYS AMBROZAITIS

2001 m. liepos 24 d. paminėsime žymaus rentgenologo, profesoriaus, habilituoto medicinos daktaro Kazio Ambrozaičio garbingą 90-ties metų jubiliejų. Jubilias gražiausius 66-erius savo gyvenimo metus paskyrė gydomajam, moksliniam, pedagoginiam darbui ir plačiai visuomeninei bei patriotinei veiklai. Jubilias yra žinomas ne tik Lietuvoje, bet ir toli už Respublikos ribų mokslininkas, rentgenologijos specialistas, vienas iš elektrentgenografijos pradininkų buvusioje Tarybų Sąjungoje. Respublikoje ir užsienyje jis aktyviai dalyvavo įvairiose konferencijose, suvažiavimuose, skaitė mokslinius pranešimus. Palaikė mokslinius ir asmeninius ryšius su žymiausiais rentgenologijos ir elektrentgenografijos specialistais. 1968 metais Jubilias kartu su kitais autoriais išleido pirmąją monografiją elektrentgenografijos tema buvusioje Tarybų Sąjungoje „Medicinos elektrentgenografija“. Už elektrentgenografijos parengimą ir įdiegimą į medicinos praktiką profesoriui Kaziui Ambrozaičiui kartu su kitais Vilniaus ir Maskvos mokslininkais 1973 metais buvo paskirta TSRS Valstybinė premija.

Kazys Ambrozaitis gimė 1911 metų liepos 24 dieną Ardiškių kaime, Viduklės valsčiuje, Raseinių apskrityje ūkininkų šeimoje. 1922-1930 metais mokėsi Raseinių valstybinėje gimnazijoje. 1930-1935 metais lankė Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą. Po penkerių studijų metų jam įteiktas gydytojo diplomus su pagyrimu (cum laude).

Dar studijuodamas, Kazys Ambrozaitis domėjosi žmonių sveikata. Tuo metu parašė savo pirmąjį straipsnį šiuo klausimu spaudoje. Aktyviai dalyvavo studentų gyvenime, buvo išrinktas Studentų medikų draugijos valdybos nariu, kurį laiką - Valdybos pirmininku. Atlikęs stažuotę universiteto klinikose ir Klaipėdos ligoninėje, jaunas gydytojas 1938 metais baigė Karo mokyklą Kaune jaunesniojo leitenanto laipsniu. Už pavyzdinę darbą Kazys Ambrozaitis apdovanojamas Vytauto Didžiojo ordino III laipsnio medaliu. Buvo pasiūlyta jaunam leitenantui pasilikti aktyvioje karo tarnyboje su specializacija užsienyje. Tačiau Jubilias atsisakė šių pasiūlymų, karinės karjeros ir ryžosi dirbti eiliniu gydytoju kaime. Pirmoji savarankiško darbo vieta - Šiluva. 1938-1939 metais Kazys Ambrozaitis - Šiluvos sveikatos punkto vedėjas. Matydamas, kad žmonėms labai trūksta medicininių žinių ir patarimų, jis skaito paskaitas sanitarinio švietimo klausimais. Ir šiuo klausimu parašo pirmąjį straipsnį spaudoje.

1939 metais, laimėjęs konkursą, Kazys Ambrozaitis nedvejodamas persikelia dirbti į Vytauto Didžiojo universiteto, Medicinos fakulteto, Vidaus ligų katedrą, pradžioje gaudamas felčerio, vėliau jaunesniojo ir vyresniojo asistento etatą. Persikėlęs dirbti į Universitetą, Jubilias visą likusį

gyvenimą susieja su moksline veikla. Jaunas, darbštus ir energingas gydytojas Kazys Ambrozaitis per trumpą laiką parašo disertaciją tema: „ Vitamino B, įtakos į cukraus kreivės kitėjimą kraujyje klausimu“, kurią KGB pareigūnai, areštuodami 1945 metais autorių, ją konfiskavo ir negrąžino.

1940 metais Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, Kazys Ambrozaitis buvo priverstas iš katedros pereiti dirbti į universiteto klinikinę ordinarūną, iš kurios kelis kartus buvo atleidžiamas ir vėl laikinai priimamas dirbti. Čia dirbdamas įsijungia į pagrindyje už Lietuvos laisvę kovojusį Lietuvos aktyvistų frontą (LAF). Pogrindžio buvo pavesta gydytojui Ksaverui Venciui ir jo artimam bendražiogiui Kaziui Ambrozaičiui, išvijus okupantus, perimti vadovavimą sveikatos apsaugai. Paskelbus Nepriklausomybę, Ksaveras Vencius paskiriamas Sveikatos ministru, profesorius Bronius Sideravičius - pavaduotoju ir atsakingu už ryšius - Kazys Ambrozaitis.

Nuo Sovietų Sąjungos okupacijos nukentėjo ir visa Jubilato šeima. 1941-ųjų birželį Kazio Ambrozaičio tėvai ir sesuo buvo ištremiti į Komijos lagerius. Ten tėvai ir žuvo, o du broliai, būdami partizanais, žuvo netoli savo tėviškės. Neatsitiktinai dėl to Jubilatas buvo pakliuvęs į VD universiteto klinikų nepageidaujamų gydytojų sąrašą ir keletą kartų atleistas ir su dideliu vargu vėl priimtas į darbą. Be to, Kazys Ambrozaitis buvo Klinikų tremtinų asmenų sąrašė, todėl turėjo slapstytis.

Kai 1941 metų birželio 22-osios rytą Vokietija paskelbė karą Sovietų Sąjungai, Kazys Ambrozaitis išskubėjo budėti į Kauno universiteto klinikas. Kaip budinčiam gydytojui ir karininkui Klinikų vadovybė pavedė perimti visą tvarką ir ryšius su Sukilimo štabu. Kas valandą teko informuoti Sukilimo vadovybę apie padėtį ir veiklą. Greitosios pagalbos mašinos buvo panaudotos ginklų ir sukilimo dalyvių transportavimui. Po dviejų savaitių Kazys Ambrozaitis Sveikatos ministro įsakymu vadovauja 12-tai gydytojų brigadai, kuri išvyksta į Vilnių perimti ligonines. Tačiau, vokiečiams paleidus naująją Lietuvos vyriausybę, Kazys Ambrozaitis su brigada grįžta į Kauną.

1943 metais dėl paciento konflikto su vokiečių vaistine, vokiečiams reikalaujant, už perdidelį deficitinių vaistų išrašymą gydytoją Kazį Ambrozaitį Kauno burmistras baudžia tris mėnesius kalėti Pravieniškių darbo stovykloje. Kaip tik tuo metu gydytojai buvo mobilizuojami į Vokietijos kariuomenę, ir Vidaus reikalų tarėjas atsargos majoras Pyragius, pasinaudodamas tariama kalte, iškviečia Kazį Ambrozaitį į policijos būstinę ir įsako tuojau ruoštis vykti į frontą. Ištrūkus iš policijos nagų, Kaziui Ambrozaičiui teko slapstytis, nes grėsė Dachau arba kita stovykla. Paliekant vokiečiams Lietuvą, Jubilatas buvo pasiruošęs pasitraukti į Vakarus, tačiau, atsitiktinumo dėka, neišvyko.

1944 metais, vokiečiams pasitraukus, Kazys Ambrozaitis laikinai pradėjo dirbti gydytoju Šiluvoje, ruošdamasis grįžti į Kauną. Tačiau Kaunas nepriėmė, o Vilniaus universiteto kvietimas

dirbti jame nepasiekė Jubilato. Tačiau, Jubilatas buvo pasiryžęs, atsiradus galimybei, išvykti į Kauną arba į Vilnių. Gydytojas patriotas negalėjo likti nuošalyje nuo kovos už Lietuvos laisvę, todėl padėjo partizanams, skubėjo su pagalba sužeistiesiems. 1945 metais, jo gimimo dieną, gydytojas Kazys Ambrozaitis suimamas. Po Raseinių, Kauno, Vilniaus kalėjimų, neišgavus jokio prisipažinimo, be teismo išvežamas į Vorkutą. Ten prabėgo keleri šiaurės „universitetų“ metai, apie kuriuos Jubilatas galėtų daug papasakoti. Tačiau, jo nuomone, neverta, nes medicams vis dėlto buvo lengviau negu tiems, kurie dirbo šaltyje, šachtose. Būdamas lageryje, Jubilatas daug skaitė, susipažino su įvairiais žmonėmis.

Byla taip ir nebuvo sudaryta, todėl 1947 metais Kaziui Ambrozaičiui leista, jam pageidaujant, grįžti į Vilnių. Buvo siūloma pasilikti dirbti šiaurėje, užimant aukštas pareigas. Tačiau, Kazys Ambrozaitis atsisakė šių pasiūlymų. Deja, Vilniuje nebuvo pageidaujamas dėl savo ir visos šeimos praeities. Teko ieškotis darbo, nuolat keisti darbovietes. 1948 metais atsitiktinai pavyko patekti į gydytojų rentgenologų pirminės specializacijos kursus, kuriuos baigęs 1949 metais Kazys Ambrozaitis vėl atsitiktinumo dėka pradeda dirbti gydytoju rentgenologu Vilniaus miesto 1 tarybinėje ligoninėje. Nuo to laiko Jubilato gyvenimas ir darbas susietas su rentgenologija. 1957-1969 metais Kazys Ambrozaitis jau dirba Onkologijos mokslinio tyrimo institute Rentgenologijos ir radiologijos skyriaus vedėju. 1969 metais, laimėjęs konkursą, pradeda vadovauti Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto naujai įkurtai Rentgenologijos ir ftiziatrijos katedrai. 1977-1993 metais ši katedra buvo priskirta prie Vilniaus universiteto Gydytojų tobulinimosi fakulteto. Jubilatas pasirodė kaip geras naujai įkurtos katedros vadovas ir objektyvus mokslinio darbo organizatorius, darbštus gydytojas ir pedagogas. Daug pastangų padėjo įsikuriant naujai katedrai įvairiose mokymo bazėse. Iki 1989 metų profesorius Kazys Ambrozaitis dirbo Rentgenologijos ir ftiziatrijos katedros vedėju ir iki 1993 metų katedros profesoriumi.

Jubilatas gilino žinias žinomuose mokslo centruose. 1951 metais Kazys Ambrozaitis baigė Rentgenologų tobulinimosi kursus Centriniam gydytojų tobulinimosi institute Maskvoje, 1954 metais gilino žinias Centriniam V. Burdenkos Neurologijos institute Maskvoje.

Kazys Ambrozaitis nesitenkina vien tik praktiniu gydytojo rentgenologo darbu. Jis gilina ir mokslo žinias. 1955 metais Maskvoje sėkmingai apgynė medicinos mokslų kandidato, o 1966 metais Vilniuje - medicinos mokslų daktaro disertaciją. 1970 metais Kaziui Ambrozaičiui suteiktas profesoriaus mokslinis vardas, o 1981 metais - Respublikos nusipelnusio mokslo veikėjo Garbės vardas.

Jubilatas rūpinosi ir naujų mokslinių kadru rengimu. Jam vadovaujant apgintos septynios disertacijos: trys mokslų kandidato ir keturios - mokslų daktaro. Profesorius Kazys Ambrozaitis pateikė vienuolika racionalizacinių pasiūlymų ir gavo jų praktinę vertę patvirtinančius dokumentus.

Vienas ir su kitais autoriais Respublikos ir užsienio spaudoje yra paskelbęs 277 publikacijas rentgenologijos, onkologijos, elektrentgenografijos klausimais, iš jų vienuolika knygų. Tai nemažas įnašas į rentgenologijos mokslą ir praktinę mediciną.

Žvalus, energingas Jubilatas Kazys Ambrozaitis yra plačios erudicijos mokslininkas. Jis domisi ne tik savo specialybe, bet ir kitų mokslo bei meno šakų naujovėmis, stegdamasis mokslo laimejimus panaudoti praktiniame darbe. Mokslo naujovėmis ir patirtimi mielai dalijasi su kolegomis gydytojais, bendradarbiais.

Profesorius Kazys Ambrozaitis yra žinomas ir kaip aktyvus visuomenės veikėjas. 1972-1990 metais buvo Respublikinės ir Vilniaus rentgenologų ir radiologų mokslinių draugijų valdybų pirmininkas, 1977-1990 metais Sąjunginės rentgenologų ir radiologų mokslinės draugijos valdybos prezidiumo narys, 1974-1992 metais - žurnalo „Vestnik rentgenologii i radiologii" redakcinės tarybos narys, moksliniams laipsniams teikti Tarybų narys. Turėjo dar daug kitų visuomeninių pareigų, kurias visada geranoriškai ir greitai atlikdavo. Praktiniame darbe Jubilatas nemėgsta tenkintis pasiektais mokslo laimėjimais, vis ieško naujų, tobulesnių metodų, veiksmingesnių priemonių.

Reikia pažymėti, kad Jubilato profesoriaus Kazio Ambrozaičio visi šeimos nariai yra medikai: žmona Birutė - žinoma gydytoja pediatrė, abu sūnus gydytojai mokslininkai. Vyresnysis, Arvydas, profesorius Infekcinių ligų klinikos ir katedros vedėjas; jaunesnysis, Ramūnas, docentas, medicinos daktaras – Onkologijos mokslinio centro skyriaus vedėjas, radiologas.

Jubilatas Kazys Ambrozaitis dar ir šiuo metu aktyviai dalyvauja Lietuvos moksliniame, visuomeniniame, kultūriniame ir politiniame gyvenime. 1988 metais kaip iniciatyvinės grupės narys dalyvavo įkuriant Vilniaus politinių kalinių ir tremtinių bendriją. Iki 1995 metų buvo šios bendrijos Tarybos narys ir Sveikatingumo komisijos pirmininkas. Nuo 1989 metų yra Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys, nuo 1990 metų Lietuvos radiologų asociacijos tarybos narys, garbės narys, nuo 1993 metų Lietuvos atsargos karininkų sąjungos narys ir dimisijos pulkininkas leitenantas. Nuo 1995 metų Lietuvos veiklios ilgaamžystės akademijos viceprezidentas.

Nepaisant garbingo amžiaus, Jubilatas yra nenuilstantis keliautojas. Kai jam nebuvo leidžiama keliauti į vadinamąsias „kapitalistines" valstybes, jis keliavo po Rusiją ir jos socialistinio bloko šalis. Atkurus Lietuvos nepriklausomybę, jis pabuvojo beveik visose Europos valstybėse.

Minėdami garbingą jubiliejų, linkime profesoriui Kaziui Ambrozaičiui geros sveikatos, giedros nuotaikos ir neblėstančios energijos.

Vilniaus Universiteto Medicinos fakulteto Radiologijos centras

Lietuvos radiologų asociacija